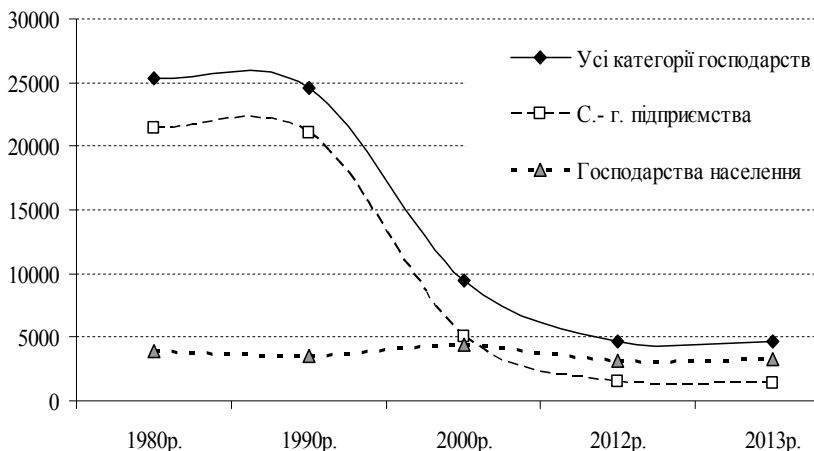

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА ДО РИНКОВИХ УМОВ

***Микитюк В.М., д.е.н., професор, Ковальчук О.Д., к.е.н., доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет***

Ринкові трансформації в аграрному секторі економіки України спричинили радикальні зміни у середовищі функціонування сільськогосподарських підприємств. Прискорення розвитку економіки та загострення конкуренції в останні роки спонукають агроформування до активізації процесів консолідації своєї діяльності. Для трансформаційних перетворень в аграрному секторі економіки України існував ряд реальних передумов. Слід відмітити адекватність стратегічного напрямку розвитку аграрного сектора ринковій системі господарювання за допомогою нового мотиваційного механізму в агропродовольчій економіці з використанням таких заходів: скасування монополії держави на землю та розвиток різних, переважно приватних, форм господарювання при забезпеченні селянам свободи їх вибору; зміцнення ринкових механізмів розподілу ресурсів, встановлення зв'язків виробників і споживачів сільськогосподарської сировини і продовольства; державне регулювання сільського господарства, адекватне умовам ринкової економіки; створення інфраструктури аграрного ринку, розвиток конкуренції тощо.

Разом з тим, неможливо заперечувати не лише неоптимальність, але і відносну неефективність механізмів та тактики переходу до ринкових умов господарювання. Найбільші прогалини ринкової трансформації аграрного сектора економіки виявляються в його структурній та технологічній недосконалості, у відсутності чи недостатній позитивній інноваційній динаміці. Внаслідок реформування аграрного сектора, в Україні склалася бімодельна структура сільського господарства [1]. На сучасному етапі паралельно розвиваються дві моделі – крупне товарне виробництво (індустріальна модель), в основному – галузь рослинництва, і дрібнотоварне виробництво в особистих селянських та фермерських господарствах (традиційна модель). Що стосується скотарства, то за останні двадцять років суттєво змінилась структура розподілу поголів'я ВРХ між товаровиробниками різних форм господарювання (рис. 1).

Рис. 1. Поголів'я великої рогатої худоби в Україні (на кінець року), тис. гол. [2,3]

Так, в 1990 р. у с.-г. підприємствах було сконцентровано 85,6 % поголів'я ВРХ, натомість на 1 січня 2014 р. – лише 30,6 %. Аналогічна ситуація з поголів'ям корів. Зокрема, у 1990 р. 73,9 % поголів'я корів було сконцентровано у с.-г. підприємствах, а станом на 01.01.2014 р. – 77,8 % поголів'я корів у особистих селянських господарствах, що, по суті, і призвело до кризи в молочній галузі, яка виникла на початку 2006 р., є наразі, і посилюється.

Крім того, як у с.-г. підприємствах, так і в господарствах населення зросла питома вага поголів'я корів у загальному поголів'ї ВРХ. Практично це означає, що сільськогосподарські підприємства, і господарства населення можуть мати проблеми з відтворенням поголів'я за рахунок власного приплоду, а маточне поголів'я буде утримуватися понад нормативний строк. В цілому статистичні дані свідчать про поступовий перехід виробництва продукції скотарства від спеціалізованих великотоварних підприємств до дрібних господарств натурального типу.

Трансформаційні процеси галузі скотарства в ринкових умовах супроводжувалися суттєвим погіршенням стану галузі, зниженням показників економічної ефективності, посиленням одних форм виробництва та послабленням інших. В табл. 1 проаналізовано ефективність галузі в сільськогосподарських підприємствах.

Таблиця 1

Стан скотарства у сільськогосподарських підприємствах

Показники	Роки				
	1990	2000	2012	2013	2013 р. у % до 1990 р.
Реалізація ВРХ на забій у живій масі, тис.т	2945,3	531,2	164,6	185,5	6,3
Вирощено ВРХ у живій масі, тис.т	2498,9	371,0	178,3	174,9	7,0
Середньодобові прирости худоби на вирощуванні, та відгодівлі, г	431	255	504	508	117,9
Валовий надій молока, тис.т	18634,1	3668,7	2535,3	2571,1	13,8
Середньорічний надій молока від однієї корови, кг	2941	1588	4676	4853	165,0

Джерело: за даними Державної служби статистики України [2,3]

Дані таблиці свідчать, що виробництво яловичини та телятини (у живій масі) в с.-г. підприємствах зменшилось за 1990-2013 рр. з 2498,9 тис. т до 174,9 тис. т, або на 93,0 %. Виробництво молока також зменшилось на 16063 тис. т, або на 86,2 %. Варто зазначити, що за досліджуваній період депо покращилися якісні показники виробництва тваринницької продукції. Зокрема, спостерігається незначне зростання середньодобових приростів великої рогатої худоби на вирощуванні і відгодівлі на 77 г, або на 17,9 %. Продуктивність корів зростає на 1912 кг, або на 65,0 %. Водночас, їх рівень продовжує залишатися вкрай низьким.

Таким чином, необхідність трансформаційних процесів в галузі скотарства зумовлена негативними явищами, які відбувалися у галузі протягом останніх двадцяти років: скороченням поголів'я, зменшенням продуктивності худоби, погіршенням показників ефективності виробництва та споживання даної продукції.

Наразі сільськогосподарським товаровиробникам фактично не вдалося сформуванати тенденцію до стабілізації та зростання поголів'я ВРХ, в т.ч. й спеціалізованого м'ясного й молочногo скотарства. Зменшення поголів'я ВРХ набуває загрозливого характеру: ціни на

продукцію скотарства не забезпечують навіть простого відтворення поголів'я в окремих секторах тваринництва, відсутня система моніторингу цінової ситуації та попиту на продовольчі товари. Враховуючи непередбачуваність ринку продукції скотарства (інфекційні хвороби худоби, нестабільність цін на енергоносії і корми, цінова політика щодо м'яса та молока, проблеми зі збутом вітчизняної продукції на зовнішніх ринках, значний імпорт м'яса та м'ясопродуктів тощо), а також недостатньо розвинену ринкову інфраструктуру та недосконалу систему управління ринком, немає підстав стверджувати про завершеність формування ринкових відносин на даному сегменті ринку тваринницької продукції.

Література.

1. Микитюк В. М. Відродження галузі скотарства в умовах ринкових трансформацій: монографія / В. М. Микитюк. – Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2012. – С. 212-224.

2. Тваринництво України 2012: статистичний збірник / За ред. Н.С. Власенко. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 212 с.

3. Стан тваринництва в Україні за січень-грудень 2013 року: статистичний бюлетень / відп. за випуск О.М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 44 с.

АГРОЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОНЯШНИКА

Білецька К.Ю., аспірант*,

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Аграрний сектор економіки України на сьогоднішній день потребує підвищення ефективності виробництва основних олійних та технічних сільськогосподарських культур. Олійні та ефіроолійні технічні культури мають дуже важливу роль в розвитку новітніх технологій харчової та фармацевтичної галузях виробництва. В зв'язку з цим на Україні збільшуються посівні площі цих культур, удосконалюються технології їх вирощування.

Підвищення ефективності рослинницької продукції потребує докорінного вдосконалення технологій вирощування сільськогосподарських культур, забезпечення їх необхідними

---

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор